

Deník č. 4 k tématu volby

Kostelecký, T.: Volební systémy a politický konflikt v prostoru (Klasifikace volebních systémů, jejich geografické implikace a politické souvislosti)

Klíčová slova

Volby, politické strany, volební systémy, systém poměrného zastoupení, většinový systém, volební mandáty, volební obvody.

Obsah

V úvodu se Kostelecký zabývá definicemi demokracie a charakterizuje volby jako jeden z jejích hlavních znaků.

Dále se rozsáhle zabývá volebními systémy a jejich typy. Jmenuje dva základní, jimiž jsou většinový systém a systém poměrného zastoupení. Následuje rozsáhlá charakteristika daných systémů včetně názorných příkladů na daném volebním systému v praxi a na jasných obrázcích. Oba systémy nejsou jediné systémy, ale jen krajní body rozsáhlých možností volby. Většina prakticky užívaných systémů voleb se jednomu či druhému systému více či méně přibližuje. Také je zde řešeno přerozdělování mandátů v rámci daných systémů na různých úrovních.

Kostelecký se též zabývá výhodami a nevýhodami volebních systémů. Jako výhody většinového systému uvádí jeho srozumitelnost pro voliče, možnost odvolání poslance, větší váha na jednotlivé osobnosti oproti samotným stranám, efektivní eliminace extrémistických stran. Systém nutí strany k vytváření předvolebních koalic a uskupení, takže výsledné formace nejsou pro voliče překvapením a v neposlední řadě vede ke stabilitě vlády, kdy díky poměru třetích mocnin počtu hlasů jednotlivých stran má největší strana výrazně více křesel, než odpovídá počtu hlasů, které získala a většinou se jí daří sestavit jednobarevnou vládu.

Naproti tomu systém poměrného zastoupení vyzdvihuje výhodu opravdové reprezentativnosti obsazení křesel v parlamentu, nepropadnutí žádného hlasu, zajištění zastoupení menšin v parlamentu, větší důraz na programy jednotlivých stran než na jednotlivé osoby, vyloučení manipulace s volebními obvody a nepotřebnost dělání doplňovacích voleb.

V kapitole vymezování volebních obvodů Kostelecký nastiňuje dva hlavní typy manipulací s volebními obvody, malapportionment, který vymezuje nestejně velké obvody, a gerrymandering v němž je snaha vytvořit volební obvody s převahou jedné strany. Proti daným manipulacím se dá bránit jasným vymezením kritérií pro vymezování obvodů, či zbavit exekutivu vymezovacích pravomocí. Daná kritéria vymezování obvodů lze členit například podle případu USA na ústavní, politicko-geografická a politická.

Poslední kapitola pojednává o středoevropských volebních systémech v 90. letech 20. století v souvislosti s jejich utvářením po pádu komunismu. Zatímco v Maďarsku a v Polsku proběhl boj mezi stranami o podobě volebního systému, v Československu jsme se přihlásili k dědictví první republiky a to k poměrnému zastoupení. V Maďarsku se nakonec prosadil poměrně složitý smíšený systém a v Polsku čistě proporcionální volební systém. Všechny státy pak zavedly minimální hranici pro vstup strany do parlamentu, která činila 5 % a v Maďarsku 4 %. Ve volbách do senátu pak byl zvolen většinový systém, v případě České republiky dvoukolový.

Hodnocení článku

Daný článek byl velice jasný přehledný a informativní, jeho srozumitelnost byla dosažena díky ukázkám mnoha názorných příkladů. Článek byl zcela založen na jasných faktech, proto nemám důvod s autorem nesouhlasit. Daný článek považuji za velmi přínosný a dostatečným způsobem nastiňující problematiku volebních systémů.

Jehlička, P., Sýkora, L.: Stabilita regionální podpory tradičních politických stran v českých zemích (1920 – 1990)

Klíčová slova

Volby, politické strany, historie Československa, geografie voleb, soudní okresy, politické okresy, voličské základny, územní koncentrace voličů.

Obsah

Jak už název napovídá, autoři se v článku zabývají tradičním prostorovým rozložením podpory jednotlivých politických stran na našem území a to v podobnosti let první republiky a těsně poválečnými s lety polistopadovými. Do srovnání byly zařazeny čtyři strany a to Československá strana lidová (ČSL), Československá strana socialistická (ČSS), Československá sociální demokracie (ČSSD) a Komunistická strana Československa (KSČ). Je zde také zdůvodněn výběr právě těchto politických stran, který vychází z jejich tradičního postavení v politickém spektru. Srovnání vychází z voleb do Národního shromáždění v letech 1920, 1925, 1929, 1935, 1946 a z voleb do Federálního shromáždění v roce 1990. Též je zmíněna podpora těchto stran během daného období.

Na přehledných mapkách jsou znázorněna území podpory jednotlivých stran ve sledovaných volbách.

Jako jádrové území ČSL lze označit jižní Moravu, výjimku tvoří průmyslové regiony, Brno a pohraniční oblasti dříve obývané německým obyvatelstvem. Typický volič ČSL žije na venkově.

ČSS měla vysokou podporu ve dvou oblastech ve východních Čechách, v Praze a jejím těsném zázemí a pak v jediné baště na Moravě v Brně. Pouze krátce byla velmi významná i ve Zlíně. Voliči ČSS pocházeli z vysoce vzdělaného, hustě osídleného, městského a průmyslového prostředí.

ČSSD zaznamenala v průběhu 20. století velmi výrazné územní přesuny její voličské základny. Velký vliv na ně mělo rozštěpení a vznik KSČ v roce 1921, částečně též přesun obyvatel do vylidněných Sudet po II. světové válce. Nejstabilnějšími regiony s podporou ČSSD je část západních a východních Čech. Území na Moravě na Olomoucku, Ostravsku a Prostějovsku bylo v roce 1990 ztraceno.

Tradiční území s podporou KSČ je Kladensko. Po válce zaznamenala tato strana významnou expanzi podpory do pohraničních území odsunutých sudetských Němců. V roce 1990 se krátce ztracená podpora z roku 1946 vrátila na Kladensko a silné byly i okresy dosídlené jako Tachov či Litoměřice. Významnou podporu má KSČ též na Ostravsku.

Co se týče územní koncentrace podpory jednotlivých stran, je nejvíce koncentrovanou stranou ČSS, její centra jsou zejména ve velkých městech. ČSL má naproti tomu vysokou míru volební úspěšnosti, kdy na území své volební podpory dokáže získat značnou část voličů, její jádro je zejména na venkově. Nejnižší úroveň územní koncentrace měly před válkou ČSSD a ČSL, zatímco po válce se jednoznačně na první místo dostala KSČ, ta také má od této doby nejnižší míru volební úspěšnosti.

Závěrem autoři shrnují výsledky výzkumu, kdy se do značné míry potvrdila hypotéza o jádrových voličských územích jednotlivých stran. Nejúspěšnější zde byla ČSL pro kterou se zároveň potvrdila podpora křesťansky založeného venkovského obyvatelstva. Zároveň je pak zde poukázáno na význam politické geografie a pak zejména geografie voleb v rámci socioekonomické geografie.

Hodnocení článku

Text byl postavený na statistických datech, z kterých vycházely závěry autorů. Přišel mi velmi informativní a příjemnou formou, zejména bych chtěl vyzdvihnout množství názorných mapek, pojednával o daném tématu. S autory nemohu jinak než souhlasit. Jen škoda, že článek je starší a jako poslední volby zachycuje ty z roku 1990 do Federálního shromáždění. Řekl bych, že v dalších letech se potvrdily údaje o ČSL (nebo spíše KDU-ČSL), zatímco ČSS již v parlamentu není. Zajímavý je i impozantní růst ČSSD, která má výrazný úspěch zvláště na Moravě.

Otázky

1. Jak se vyvíjela voličská základna výše jmenovaných stran v dalších českých volbách?
2. Jak mezi sebou koreluje používaný volební systém a daný politický režim, případně historický vývoj daného státu?
3. Co stálo za tak velkým růstem preferencí ČSSD v průběhu 90. let 20. století?